

Marta Siciarek

Edukacja dzieci z doświadczeniem migracji w pomorskich szkołach

Wyzwania i rozwiązania:

Migracje są nierozłączną częścią rozwoju cywilizacyjnego, są również bardzo ważnym elementem współczesności. Migracje do Europy są bardzo zróżnicowane: związane zarówno z kolonialnym dziedzictwem wybranych krajów (Wielka Brytania, Francja), imigracją zarobkową (którą na dużą skalę zapoczątkowały Niemcy), naukową czy migracją przymusową – uchodźstwem. Modele przyjmowania imigrantów oraz układanie relacji między osobami nowo przyjezdnymi a społecznością osiadłą dobrze ujmuje model strategii akulturacyjnych: można mówić o asymilacji, integracji, marginalizacji lub separacji (Berry, 1992). Z globalnych doświadczeń wiadomo, że najlepiej długofalowo sprawdza się model integracyjny, kiedy to migranci, ucząc się i uczestnicząc w pełni w kulturze nowego kraju, pozostają przy ważnych dla nich elementach kultury i tożsamości pochodzenia: nie muszą jej ukrywać, przeciwnie – mogą się nią dzielić ze społecznością przyjmującą, wnosząc „coś własnego” do nowego społeczeństwa. Dążeniem krajów przyjmujących i ich instytucji bywa jednak często model asymilacyjny, który – mogąc mieć dobre intencje (dopasowanie społeczności, spójność społeczna, unikanie konfliktów) – jednocześnie stawia kulturę (i np. język) pochodzenia jako tę gorszą, na którą w społeczności nie ma miejsca, „do wymazania” czy ukrywania.

Szkoła jest takim miejscem, w którym najlepiej radzą sobie uczniowie „modelowi”: dobrze zaadaptowani, z wysokim kapitałem społeczno-kulturowym, czytani, posługujący się świetnie językiem ojczystym i językami obcymi. Wiadomo, że dla imigrantów, przynajmniej przez pierwsze kilka lat, model ten jest nieosiągalny. Cała rodzina adaptuje się do życia w nowym kraju, przeżywa wiele trudności i stresu. Mogą być czytani – ale raczej nie w literaturze polskiej. Nie mogą po przyjeździe mieć wysokiego kapitału, bo migracja to najczęściej utrata statusu, a na nowy długo i ciężko się pracuje. Nauka języka polskiego również zajmuje czas, jest dużym wysiłkiem. Różnice w programach nauczania są znaczne. Istnieje również poczucie obcości, niedopasowania, utraty świata, który się znało – to doświadczenie uczniów i rodzin z doświadczeniem migracji (UDM). Szkoła, do której trafiają uczniowie – migranci, chcąc nie chcąc staje się miejscem łączenia wielu doświadczeń, różnorodnych treści, wartości, statusów i edukacyjnych szans. Wracając do strategii Berry’ego – to ważne, by szkoła była miejscem integracji, nie marginalizacji czy separacji UDM.

W pomorskich szkołach, wg danych Systemu Informacji Oświatowej, w 2020 r. uczyło się 4035 UDM. Wiadomo, że wraz z intensywną imigracją z Białorusi, liczby te znacznie wzrosły i dane za 2021 r. będą wyższe. W 100 pomorskich szkołach uczy się ponad dziesięciu UDM, w tym w pięćdziesięciu placówkach – powyżej dwudziestu. Wiąże się to z bardzo konkretnymi wyzwaniami dla wszystkich zaangażowanych stron: jak uczyć, jak wychowywać, jak wspierać i integrować uczniów o odmiennym bagażu edukacyjnym, nie znających języka polskiego,

przejawiających trudności adaptacyjne? Jak przygotować środowisko szkoły do włączenia tych uczniów i zapewnienia im możliwości rozwojowych, budowania dobrej przyszłości w Polsce? Jak wspierać dobre relacje rówieśnicze, postawy otwartości a nie wykluczania w świecie narodowościowych, kulturowych i językowych różnic?

„Integracja to proces stawania się akceptowalną częścią społeczeństwa”¹ – mówi jedna z wielu definicji integracji. Nie wydaje się ona zbyt wyśrubowana. Jednocześnie należy zadać pytanie: po czym poznamy, że migranci – np. uczniowie – stali się akceptowalną częścią szkoły i społeczności lokalnej. Choć pomorska szkoła to miejsce przyjazne i zainteresowane doświadczeniem ucznia, integracja UDM stanowi jednak duże wyzwanie wymagające wdrożenia konkretnych rozwiązań – „sama się nie zrobi”. Nie podejmowanie przez szkoły tematyki integracji, nie wyposażanie nauczycieli w kompetencje metodyczne, czy na przykład nie wypracowanie standardów w nauczaniu języka polskiego jako drugiego (jpp2) – będą skutkować separacją UDM, zepchnięciem ich na edukacyjny i społeczny margines. Wszystko to wymaga jednak odpowiedniej wiedzy i kompetencji, a wiele dobrych praktyk w pomorskich szkołach już jest.

By odpowiedzieć na te wyzwania, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego przygotowuje strategię szkoleniową „Szkoła włączająca uczniów z doświadczeniem migracji”, która pilotażowo, w najbliższych miesiącach, obejmie trzydzieści szkół z każdego pomorskiego powiatu. Są to placówki, w których uczy się największa liczba UDM, które mierzą się z wyzwaniami i chcą rozwinąć swój potencjał. Szkoły objęte zostaną jednakowym, wystandaryzowanym programem szkoleniowym, który zostanie poddany ewaluacji. Edukatorami będą praktycy edukacji międzykulturowej, którzy na co dzień wspierają UDM w szkołach na Pomorzu. Celem UMWP jest wsparcie szkół, dostarczenie niezbędnych narzędzi, materiałów, wspólna refleksja i wymiana praktyk. W kolejnych etapach programem obejmowane będą kolejne szkoły a te, które odbyły szkolenia podstawowe, w kolejnych latach będą uczestniczyły w formułach bardziej zaawansowanych.

Zapraszamy pomorskie szkoły do współpracy – naszym celem jest bycie pomocnymi, dialog, wymiana, wspólny rozwój. Polecamy również do przeczytania „Przewodnik. Szkoła włączająca uczniów z doświadczeniem migracyjnym na Pomorzu” pod linkiem: <https://tiny.pl/97rgt>

1. Integration processes and policies in Europe, pod. red. B. Garcés-Mascares i R. Penninx, 2016.

Marta Siciarek

Główna Specjalistka ds. Migracji i Integracji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Prezeska Centrum Wspierania Imigrantów i Imigrantek w Gdańsku.